

To cite this article: Yazıcı Çakıroğlu, T. (2026). Rtük Öncelikli Yayın Kayıtlarında Çocuk, Aile ve Erken Yaşam: Resmî Üst Verilerin İçerik Analizi. International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS), 10(2), 69-88

Submitted: July 28, 2026

Accepted: September 03, 2026

RTÜK ÖNCELİKLİ YAYIN KAYITLARINDA ÇOCUK, AİLE VE ERKEN YAŞAM: RESMÎ ÜST VERİLERİN İÇERİK ANALİZİ

Tuğba Yazıcı Çakıroğlu¹

ÖZET

Bu çalışma, RTÜK'ün 1 Ocak 2024–22 Haziran 2026 tarihli öncelikli yayın kayıtlarının resmî konu açıklamalarında çocuk, aile ve erken yaşama ilişkin açık göndermeleri incelemektedir. Kaynak sayfada sekiz yasal başlık altında 72 kayıt satırı belirlenmiştir. Dönem dışındaki 11 satır, kabul kararı bulunmayan bir satır ve yalnız radyo materyali içeren bir satır dışlandıktan sonra analiz, en az bir televizyon materyali içeren 59 kabul edilmiş kayıt grubuyla yürütülmüştür. Analiz birimi resmî kayıt grubudur. Kural temelli betimsel içerik analizinde doğrudan metinsel göndermeler, ayrı bir duyarlılık kümesinde incelenen beş dolaylı çevre alanından ayrılmıştır. Kayıtların 7'si (%11,9) doğrudan, 17'si (%28,8) yalnızca dolaylı ölçütü karşılamış; 35'i (%59,3) iki ölçütün de dışında kalmıştır. Doğrudan kayıtlar aile/koruyucu aile (n = 3), dijital çocuk koruma (n = 2) ve doğum/erken yaşam (n = 2) konularındadır. Dolaylı kümenin eklenmesi güvenlik temalarını sayısal olarak baskınlaştırmış, kategori dağılımlarının dâhil etme kurallarına duyarlı olduğunu göstermiştir. Bulgular yalnızca resmî üst verilere ilişkindir; görsel-işitsel temsil, özne olma, katılım, oyun veya duygusal ton hakkında sonuç üretmez.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Aile, Erken Yaşam, RTÜK, İçerik Analizi

¹ Öğr. Gör., Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, Gümüşhane, Türkiye.
ORCID: 0000-0002-7402-2072; E-posta: tugba@gumushane.edu.tr

CHILDREN, FAMILY, AND EARLY LIFE IN RTÜK PRIORITY-BROADCAST RECORDS: A CONTENT ANALYSIS OF OFFICIAL METADATA

ABSTRACT

This study examines explicit references to children, family, and early life in the official subject descriptions of RTÜK priority-broadcast records dated 1 January 2024–22 June 2026. The source page contained 72 rows under eight legal headings. After excluding 11 pre-period rows, one row without an accepted decision, and one radio-only row, the analysis covered 59 accepted record groups containing at least one television item. The unit of analysis was the official record group. A rule-guided descriptive content analysis distinguished direct textual references from five indirect environmental domains examined separately as a sensitivity set. Seven records (11.9%) met the direct-link criteria, 17 (28.8%) met only the indirect-link criteria, and 35 (59.3%) met neither. The direct records concerned family or foster care ($n = 3$), digital child protection ($n = 2$), and birth or early life ($n = 2$). Adding the indirect set made safety-related categories numerically dominant, showing that category distributions are sensitive to inclusion rules. The findings apply only to official metadata and do not support conclusions about audiovisual representation, agency, participation, play, or emotional tone.

Keywords: Children, Family, Early Life, RTÜK, Content Analysis

GİRİŞ

Erken çocukluk gelişimi, biyolojik olgunlaşmanın yanı sıra çocuğun içinde bulunduğu ilişkisel, kurumsal ve toplumsal çevrelerin ortak etkisiyle biçimlenir. Bronfenbrenner'in (1979) ekolojik sistemler yaklaşımı, gelişimi çocuk ile yakın çevresi arasındaki etkileşimin ötesinde; aile, kurumlar, medya, kamu politikaları ve kültürel değerlerin birbirine bağlandığı çok katmanlı bir süreç olarak ele alır. Erken gelişime ilişkin kapsamlı bilimsel değerlendirmeler de bakım ilişkilerinin, güvenli çevrenin, aile kaynaklarının ve kamusal hizmetlerin gelişimsel sonuçlarla birlikte düşünülmesi gerektiğini göstermektedir (National Research Council ve Institute of Medicine, 2000). Bu nedenle çocuklarla ilgili kamusal iletişim yalnızca doğrudan çocuklara seslenen mesajlardan ibaret değildir; aileleri, bakım verenleri ve çocukların yaşadığı toplumsal çevreyi hedefleyen kurumsal mesajlar da gelişim ekolojisinin bir parçası olabilir.

Bununla birlikte, bir kamusal konunun çocukların yaşamını etkileyebilmesi ile resmî bir yayın kaydında çocukların açıkça adlandırılması aynı analitik durumu ifade etmez. Trafik güvenliği, afet hazırlığı, dijital güvenlik veya acil çağrı hizmetleri çocukların güvenliğini dolaylı biçimde ilgilendirebilir; ancak bu kuramsal bağlantı, ilgili kayıtların çocuk odaklı olarak tasarlandığını veya görsel-işitsel içerikte çocukların belirli bir biçimde temsil edildiğini kanıtlamaz. Çalışmanın temel yaklaşımı, ekolojik açıdan kurulabilen dolaylı bağlantılar ile resmî konu açıklamalarındaki doğrudan sözcüksel göndermeleri birbirinden ayırmaktır.

Çocuk Gelişiminin Ekolojik ve Bakım Temelli Çerçevesi

Nurturing Care Framework, erken çocukluk gelişimini iyi sağlık, yeterli beslenme, duyarlı bakım, güvenlik ve koruma ile erken öğrenme fırsatlarının bütünlüğü içinde tanımlar (World Health Organization, UNICEF ve World Bank Group, 2018). Bu çerçevede çocukların gelişimi yalnızca bireysel özelliklere veya aile içi uygulamalara indirgenmez; sağlık sistemi, sosyal hizmetler, güvenli kamusal alanlar ve bilgilendirici iletişim gibi çevresel koşullar da önem taşır. Dolayısıyla aile, doğum, dijital çevre ve güvenlik başlıklarının aynı kurumsal kayıt evreninde farklı düzeylerde çocukların yaşamıyla ilişkilendirilebilmesi kuramsal olarak anlaşılabilir.

Bakım temelli yaklaşımın analize sağladığı katkı, her güvenlik veya sağlık kaydını çocuk odaklı saymak değil, doğrudan ve dolaylı bağlantıların hangi gerekçeyle ayrıldığını açıklamaktır. Bir konu açıklamasında “çocuk”, belirli bir çocuk yaş grubu, “aile”, “koruyucu aile” ya da doğum ve erken yaşama ilişkin bir ifade bulunması doğrudan metinsel bağlantı oluştururken; genel trafik, afet veya siber güvenlik kayıtları ancak önceden sınırlandırılmış bir duyarlılık kümesinde değerlendirilebilir. Bu ayırım, ekolojik kuramın sınırsız bir dâhil etme gerekçesine dönüşmesini engeller.

Çocuk Hakları ve Dijital Çevre

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi, erken çocukluğu hakların uygulanması bakımından ayrı ve kritik bir dönem olarak ele almakta; küçük çocukların yalnızca korunmaya muhtaç kişiler değil, gelişim, katılım, oyun, ifade ve saygınlık haklarına sahip özneler olduğunu vurgulamaktadır (United Nations Committee on the Rights of the Child, 2006). Bu yaklaşım, çocuklarla ilgili kamusal iletişimin koruma mesajlarıyla sınırlı düşünülmemesini gerektirir. Ancak hak temelli bir değerlendirme yapabilmek için mesajın görsel, sözel ve anlatsal bileşenlerinin

incelenmesi gerekir; kısa bir kurumsal konu açıklaması çocuğun mesaj içindeki konumunu tek başına göstermez.

Dijital çevre açısından da fırsat ve risklerin birlikte ele alınması gerekir. Çocuk Hakları Komitesi'nin Genel Yorum No. 25'i, dijital ortamın çocukların bilgiye erişimi, eğitimi, katılımı ve toplumsal ilişkileri bakımından olanaklar sunduğunu; aynı zamanda mahremiyet, sömürü, zararlı içerik ve eşitsizlik riskleri doğurabildiğini belirtmektedir (United Nations Committee on the Rights of the Child, 2021). UNICEF'in dijital dünyada çocuklara ilişkin küresel değerlendirmesi de koruma ile erişim, fırsat ve kapsayıcılık arasındaki dengeye dikkat çekmektedir (UNICEF, 2017). Bu literatür, çalışmadaki "dijital çocuk koruma" kategorisinin önemini desteklemekle birlikte, iki resmî kayıt üzerinden dijital çocukluk deneyiminin genel niteliği hakkında sonuç çıkarılmasına izin vermez.

Kamusal İletişim Kampanyaları ve Kurumsal Üst Veriler

Kitle iletişim kampanyaları; farkındalık oluşturma, bilgi verme, risk algısını değiştirme ve belirli davranışları destekleme gibi amaçlarla televizyon, radyo ve diğer kanallar üzerinden geniş kitlelere ulaşmayı hedefler. Sağlık iletişimi alanındaki kapsamlı bir derleme, bu tür kampanyaların bazı koşullarda olumlu davranış değişikliklerine katkı sağlayabildiğini; ancak etkinin mesajın tekrarı, hedef kitleye erişim, eş zamanlı hizmetler, toplumsal normlar ve destekleyici politikalarla birlikte değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir (Wakefield, Loken ve Hornik, 2010). Dolayısıyla bir kayıta "bilgilendirme" veya "farkındalık" amacının yazılı olması, kampanyanın hedef kitleye ulaştığını ya da davranışsal sonuç ürettiğini göstermez.

RTÜK'ün "Öncelikli Yayınlar" sayfasında yer alan kurum, materyal türü, karar tarihi ve konu açıklaması alanları, kurumsal kararların izlenmesi açısından değerli bir üst veri kaynağıdır. Bu alanlar hangi kurumun hangi yasal dayanak altında, hangi tarihte ve hangi resmî amaç ifadesiyle yayın materyali sunduğunu göstermektedir. Buna karşılık üst veri; mesajın görsel kompozisyonunu, karakterlerini, anlatıcısını, sloganını, müziğini, duygusal tonunu, hedef kitle tarafından nasıl alımlandığını veya yayın sıklığını içermez. Bu nedenle kayıtların araştırma değeri, sağladıkları kurumsal iz ile sınırlılıklarının birlikte tanımlanmasına bağlıdır.

İçerik Analizi, Örnekleme ve Analiz Birimi

İçerik analizi, belgelerin belirli bir araştırma sorusu doğrultusunda sistematik olarak birimlere ayrılması, sınıflandırılması ve bağlam içinde yorumlanmasına dayanan esnek fakat kurallı bir yöntemdir (White ve Marsh, 2006; Krippendorff, 2018). Analiz biriminin, örnekleme çerçevesinin ve kategorilerin açık biçimde tanımlanması, elde edilen frekansların neyi temsil ettiğini belirler. Neuendorf (2017), içerik analizinde nüfus, örneklem ve mesaj biriminin birbirinden ayrılmasının; aynı içeriğin birden fazla kez sayılması veya farklı içeriklerin tek gözlemiş gibi birleştirilmesi türündeki hataları önlemek bakımından temel olduğunu belirtmektedir.

Yönlendirilmiş içerik analizinde başlangıç kategorileri kuramsal çerçeve veya önceki araştırmalardan türetilir; buna karşın bu kategorilerin veri üzerinde nasıl uygulanacağı operasyonel tanımlarla açıklanmalıdır (Hsieh ve Shannon, 2005). Nitel içerik analizinde kodlama çerçevesinin kapsamı, birimlerin bölümlenmesi ve sınır durumlarına ilişkin kararlar açıklandığında analitik süreç daha izlenebilir hâle gelir (Schreier, 2012). Bu çalışmada kodlar, yalnızca resmî konu açıklamalarındaki açık sözcüksel ve konu göstergelerine uygulanmış; görsel-işitsel içerik veya örtük niyet hakkında çıkarım yapılmamıştır.

Örnekleme ve birim seçimi bu araştırmanın sonuçları bakımından doğrudan belirleyicidir. Aynı resmî kayıt grubunda birden fazla televizyon materyalinin bulunması, ayrı konu açıklamaları olmadığı sürece birden fazla bağımsız mesaj teması bulunduğu anlamına gelmez. Benzer biçimde, çocukları dolaylı olarak etkileyebilecek genel güvenlik alanlarının birincil veri kümesine alınması, güvenlik temalarının frekansını yapısal olarak artırır. Bu nedenle çalışma, kayıt grubunu tek analiz birimi olarak kullanmakta ve doğrudan göndermeler ile dolaylı çevre alanlarını ayrı sonuç kümelerinde raporlamaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Kapsamı

Bu araştırmanın amacı, 1 Ocak 2024–22 Haziran 2026 döneminde kabul edildiği belirtilen ve en az bir televizyon materyali içeren RTÜK öncelikli yayın kayıtlarının tanımlanmış evrenini tarayarak çocuk, aile veya erken yaşamı açıkça adlandıran kayıtları belirlemek; bu kayıtların konu ve amaç işlevlerini betimlemek; kuramsal olarak ilişkili dolaylı çevre alanlarını ayrı bir duyarlılık analiziyle incelemek ve dâhil etme kararlarının kategori dağılımı üzerindeki etkisini göstermektir.

Çalışma RTÜK'ün bütün yayın politikasını, tüm kamu spotlarını veya videolar-daki çocuk temsillerini açıklama iddiası taşımamaktadır.

Araştırma Soruları

1. 1 Ocak 2024–22 Haziran 2026 döneminde en az bir televizyon materyali içeren RTÜK öncelikli yayın kayıtlarının yıl ve yasal dayanaklara göre dağılımı nasıldır?

2. Resmî konu açıklamalarının kaçında çocuk veya çocuk yaş grubu, aile/ko-ruyucu aile ve doğum/erken yaşam açıkça adlandırılmaktadır?

3. Çocuk, aile veya erken yaşamı doğrudan adlandıran kayıtların açık konu kategorileri ve kurumsal amaç ifadeleri nelerdir?

4. Duyarlılık protokolünde sınırlandırılan dolaylı bağlantı alanları ayrı bir küme olarak eklendiğinde dağılım nasıl değişmektedir?

MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırma Deseni

Araştırma, kamuya açık resmî dokümanların sistematik taranmasına ve metinde açıkça gözlenen sözcük ve konu göstergelerinin önceden belirlenen karar kuralla-ryla sınıflandırılmasına dayanan betimsel içerik analizidir. Bu yaklaşım, örtük anlam veya niyet hakkında veri sınırını aşan çıkarımlardan kaçınmaya uygundur (Hsieh ve Shannon, 2005; White ve Marsh, 2006; Krippendorff, 2018). Değerlen-dirme yalnız resmî konu açıklamalarındaki açık ifadelere uygulanmıştır.

Araştırma deseni betimleyicidir. Frekanslar, tanımlanmış kayıt evrenindeki resmî açıklamaların dağılımını göstermekte; yayınların etkisini, hedef kitlenin tutumunu veya görsel-işitsel temsil biçimlerini ölçmemektedir. Kodlama çerçevesi; evren ölçütü, ilişki düzeyi, konu teması ve açık amaç işlevini birbirinden ayıracak bi-çimde yapılandırılmıştır.

Veri Kaynağı

Veri kaynağı RTÜK'ün “Öncelikli Yayınlar” sayfasıdır (RTÜK, 2026b). Sayfa 22 Haziran 2026 tarihinde taranmıştır. Sekiz yasal başlık altında 72 kayıt satırı belirlenmiştir. Karar tarihi 1 Ocak 2024'ten önce olan 11 satır, kabul kararı bu-lunmayan bir satır ve yalnız radyo materyali içeren bir satır dışlanmış; 1 Ocak 2024–22 Haziran 2026 döneminde kabul edildiği belirtilen ve en az bir televizyon materyali içeren 59 resmî kayıt grubu analize alınmıştır. 5199 sayılı Kanun başlığı altında kayıt bulunmamaktadır.

RTÜK’ün ayrı “Kamu Spotları” sayfası karar tarihi yerine tavsiye süresi bitiş tarihini gösteren güncel bir listedir (RTÜK, 2026a); süresi sona eren spotların site-den kaldırıldığı ayrıca açıklanmıştır (RTÜK, 2015). Bu nedenle Kamu Spotları sayfası dönemsel karar evrenine dâhil edilmemiştir. “Tam sayım” ifadesi yalnızca 22 Haziran 2026 tarihinde Öncelikli Yayınlar sayfasında görülen satırları ifade eder; daha önce kaldırılmış olabilecek kayıtları kapsadığı ileri sürülmemektedir. Dışlanan 13 satır Ek Dosya’da ayrı ayrı gösterilmiştir.

Analiz Birimi

Analiz birimi tek bir resmî RTÜK kayıt grubudur. Aynı kayıt grubunda birden fazla televizyon, radyo veya alt bant materyali bulunması, ayrı konu açıklamaları mevcut olmadıkça bağımsız gözlem olarak değerlendirilmemiştir. Televizyon materyali sayısı yalnızca veri envanterinde tanımlayıcı bilgi olarak korunmuş; frekans ve yüzdelerin paydası olarak kullanılmamıştır.

Dâhil Etme, Dışlama ve İlişki Düzeyi Protokolü

Çizelge 1. Dâhil etme, dışlama ve ilişki düzeyi protokolü

Aşama	Karar kuralı	Sonuç
Kaynak sayfası taraması	22.07.2026 tarihinde sekiz yasal başlık altında görülen bütün resmî kayıt satırları.	72 satır
Tanımlanmış evren	Karar tarihi 01.01.2024–22.07.2026; kabul edilmiş; en az 1 televizyon materyali içeren kayıt grubu.	59 kayıt grubu
Kaynak düzeyi dışlama	11 dönem dışı; 1 kabul kararı bulunmayan/bekleyen; 1 yalnız radyo satırı.	13 satır
Doğrudan mediyal gönderme	Konu açıklamasında çocuk/yaş grubu, aile/koruyucu aile veya doğum/gebelik/bebek/erken yaşam açıkça geçer. Kurum adları kodlanmaz.	7 kayıt
Dolaylı çevre bağlantısı	Doğrudan ölçüt yoktur; duyarlılık protokolündeki trafik-acil ulaşım, siber güvenlik, deprem/afet, 112 acil çağrı veya baraj-gölet-sulama kanalı alanlarından biri bulunur.	17 kayıt

Aşama	Karar kuralı	Sonuç
Analitik dış-lama	Doğrudan veya dolaylı ölçütlerin hiçbirini karşı-lamaz.	35 kayıt

Çizelge 1, kaynak sayfasındaki bütün satırlardan analitik evrene geçişi ardışık karar aşamalarıyla göstermektedir. İlk aşamada erişim tarihindeki kaynak görünümü kaydedilmiş, ikinci aşamada dönem, kabul kararı ve televizyon materyali ölçütleri uygulanmış, üçüncü aşamada ise doğrudan, dolaylı ve dışarıda sınıfları oluşturulmuştur. Böylece kaynak düzeyindeki dışlamalar ile analitik sınıflandırmalar birbirine karıştırılmamıştır.

Doğrudan ilişki ölçütü açık sözcüksel kanıta dayanırken, dolaylı ilişki yalnızca duyarlılık analizinde kullanılan sınırlı çevre alanlarını kapsamaktadır. Bu yapı, çocukların yaşamını etkileyebilecek her kamusal konunun sınırsız biçimde çalışmaya eklenmesini önlemekte ve birincil bulguların hangi metinsel kanıta dayandığını görünür kılmaktadır.

Birincil analiz, doğrudan metinsel gönderme içeren yedi kayda dayanmaktadır. Doğrudan ölçütleri karşılamayan ancak duyarlılık protokolündeki beş çevre alanından birine giren 17 kayıt ayrı olarak incelenmiştir; böylece dolaylı kuramsal bağlantılar doğrudan metinsel kanıtla birleştirilmemiştir.

Kodlama Rehberi ve Karar Kuralları

Çizelge 2. Kodlama rehberi ve karar kuralları

Katman	Operasyonel tanım	Dâhil edilen örnek	Dışlama kuralı
Doğrudan gös-terge: çocuk/yaş grubu	Konu açıklamasında “çocuk”, “çocuklar” veya belirli bir çocuk yaş grubu bulunur.	“15 yaş altı çocuklar”; “Çocukların dijital dünyanın risklerinden korunması”	Kurum adındaki çocuk ifadesi ve çocukları kuramsal olarak etkileyebilecek genel konular kodlanmaz.

Katman	Operasyonel tanım	Dâhil edilen örnek	Dışlama kuralı
Doğrudan gösterge: aile/koruyucu aile	Konu açıklamasında aile veya koruyucu aile açıkça adlandırılır.	“Koruyucu ailelik”; “Aile Yılı”	Kurum adındaki “Aile ve Sosyal Hizmetler” tek başına kanıt değildir.
Doğrudan gösterge: doğum/erken yaşam	Konu açıklamasında doğum, gebelik, bebek veya erken yaşam açıkça adlandırılır.	“Normal doğum”	Genel sağlık ve beslenme kayıtları kodlanmaz.
Tema: dijital çocuk koruma	Doğrudan çocuk/yaş grubu göstergesine ek olarak sosyal medya, dijital dünya veya dijital risk açıkça adlandırılır.	“15 yaş altı çocukların sosyal medya kullanımı”; “çocukların dijital dünyanın risklerinden korunması”	Çocuk göndermesi içermeyen genel siber güvenlik kayıtları bu temaya alınmaz.
Tema: aile/koruyucu aile	Aile, Aile Yılı veya koruyucu ailelik konusu açıkça bulunur.	“Koruyucu ailelik”; “Aile Yılı”	Kurum adındaki aile ifadesi tek başına tema kanıtı değildir.
Tema: doğum/erken yaşam	Doğum/gebelik/bebek/erken yaşam konusu açıkça bulunur.	“Normal doğum”	Diğer genel sağlık konuları bu temaya alınmaz.
Dolaylı çevre bağlantısı	Doğrudan gösterge bulunmadığında, duyarlılık analizinde sınırlandırılan beş çevre alanından biri açıkça yer alır.	“trafik güvenliği”; “siber güvenlik”; “depresyon”; “112 Acil Çağrı”; “baraj, gölet”	Tütün, orman yangını, beslenme, suç veya genel sağlık gibi protokol dışı alanlar eklenmez.

Katman	Operasyonel tanım	Dâhil edilen örnek	Dışlama kuralı
Açık amaç işlevi	Bilgilendirme, farkındalık/bilinçlendirme, koruma, güçlendirme ve önem vurgusu açık sözcüksel ifadeler üzerinden kaydedilir.	“bilgilendirmek”; “farkındalığı artırmak”; “korunması”; “güçlendirilmesi”	Duygusal ton, suçlayıcılık veya hedef kitle niyeti çıkarımsal olarak kodlanmaz.
Çoklu doğrudan gösterge	Bir açıklama birden fazla doğrudan ilişki belirtecine uyarsa bütün uygun kodlar kaydedilir.	“çocuklar ve aileler”: iki doğrudan gösterge birlikte kaydedilir.	Bir gösterge diğer doğrudan göstergeyi geçersiz kılmaz.
Doğrudan-dolaylı önceliği	Herhangi bir doğrudan belirteç varsa ilişki düzeyi “Doğrudan”dır; dolaylı alanlar yalnız ikincil bağlamdır.	“Çocuklar için deprem hazırlığı”: doğrudan; afet ikincil bağlamdır.	Doğrudan kayıt “Dolaylı” sınıfına konmaz.
Çoklu dolaylı alan	Doğrudan gönderme yoksa birden fazla protokol tanımlı dolaylı alan birlikte kodlanabilir.	“Depremde 112 acil çağrı”: afet ve 112 birlikte kaydedilir.	Zorunlu tek dolaylı tema seçilmez.
Raporlama kuralı	Doğrudan göstergeler, analiz temaları, dolaylı alanlar ve amaç işlevleri ayrı katmanlarda raporlanır; çoklu yanıt toplamları N’yi aşabilir.	Mevcut yedi doğrudan kayıta tema çakışması yoktur.	Doğrudan göstergeler ile analiz temaları birbirinin yerine kullanılmaz.

Çizelge 2’de doğrudan göstergeler, analiz temaları, dolaylı çevre alanları ve açık amaç işlevleri ayrı katmanlarda tanımlanmıştır. Örneğin “çocuk” sözcüğü doğrudan göstergeyi, aynı açıklamadaki sosyal medya veya dijital risk ifadesi ise

“dijital çocuk koruma” temasını belirler. Böylece araştırma kapsamı ile tematik sınıflandırma birbirine karıştırılmamıştır.

Kodlama rehberindeki örnekler ve dışlama sınırları, benzer kayıtlar için aynı kararın uygulanmasını sağlar. Kurum adındaki “aile” sözcüğü tek başına doğrudan bağlantı sayılmamış; değerlendirme yalnız resmî konu açıklamasına dayandırılmıştır. Genel sağlık ve güvenlik konularının çocuklarla kuramsal ilişkisi, açık çocuk göndermesinden ayrı tutulmuştur.

Kodlama Süreci

Resmî konu açıklamaları; ilişki düzeyi, doğrudan göstergeler, analiz teması, dolaylı çevre alanı ve açık amaç işlevleri bakımından sınıflandırılmıştır. Kodlama yazar tarafından yürütülmüş; kurum, tarih, karar, materyal, konu açıklaması, sınıflandırma ve karar gerekçesi kayıt düzeyinde Ek Dosya 1’de (XLSX) sunulmuştur. Tek kodlayıcı kullanımı sınırlılıklar bölümünde değerlendirilmiştir.

Sayısal çözümlemede kayıt sayıları ve yüzdeler kullanılmıştır. Yüzdelerin paydası her çizelgede açıkça belirtilmiş; aynı açıklamada birden fazla amaç işlevi bulunabildiği durumlarda çoklu kodlamanın toplam yüzdesinin 100’ü aşabileceği not edilmiştir. Çalışma çıkarımsal istatistik üretmemekte, tanımlanmış evreni betimlemektedir.

BULGULAR VE TARTIŞMA

2024–2026 Kayıt Evreni

Kesim tarihi itibarıyla dönem ve televizyon ölçütlerini karşılayan toplam 59 resmî kayıt grubu belirlenmiştir. Kayıtların 23’ü (%39,0) 2024, 26’sı (%44,1) 2025 ve 10’u (%16,9) 2026 yılındadır. Sekiz yasal başlığın yedisinde en az bir uygun kayıt bulunmuş; 5199 sayılı Kanun başlığında uygun kayıt bulunmamıştır. Yasal dayanak bakımından en geniş grup 6112 sayılı Kanun kapsamındaki 31 kayıttır.

Çizelge 3. RTÜK öncelikli yayın kayıtlarının yasal dayanak ve yıllara göre dağılımı

Yasal dayanak	2024	2025	2026	Toplam
6112	19	12	0	31
3234	1	5	2	8
4207	1	3	2	6
6284	1	5	2	8

Yasal dayanak	2024	2025	2026	Toplam
6502	1	0	0	1
7179	0	1	3	4
6306	0	0	1	1
5199	0	0	0	0
Toplam	23	26	10	59

Çizelge 3'teki yıllık dağılım, kayıtların 2025 yılında yoğunlaştığını göstermektedir; ancak 2026 verisi yalnızca 22 Haziran'a kadar olan dönemi kapsadığı için tam yıllar arasında doğrusal bir artış veya azalış eğilimi kurulamaz. Yıllara göre sayılar, erişim tarihinde görülen kabul edilmiş kayıtların zamansal dağılımını betimlemekte ve yayınların ekranda ne sıklıkta gösterildiğine ilişkin bilgi vermemektedir.

Yasal dayanaklar arasındaki farklar da konu önceliğinin tek başına göstergesi değildir. Her kanunun öngördüğü yayın yükümlülüğü, başvuran kurum sayısı ve kabul edilen kayıtların niteliği farklılaşabilir. Bu nedenle 6112 sayılı Kanun kapsamındaki yüksek sayı, yalnızca incelenen sayfadaki kayıtların bu başlık altında daha fazla biriktiğini göstermektedir; çocuk, aile veya erken yaşam konularının yasal önem sırasını ifade etmez.

Doğrudan, Dolaylı ve Dışarıda Kalan Kayıtlar

Kayıtların 7'si (%11,9) çocuk, aile veya erken yaşamı açıkça adlandıran doğrudan metinsel gönderme içerirken 17'si (%28,8) duyarlılık protokolündeki dolaylı alanlardan birini karşılamıştır. Kalan 35 kayıt (%59,3) iki ölçütün de dışında kalmıştır. Bu dağılım, doğrudan göndermelerin sınırlı olduğunu ve dolaylı alanların eklenmesinin analiz kapsamını belirgin biçimde genişlettiğini göstermektedir.

Çizelge 4. Kayıtların ilişki düzeyine göre dağılımı

İlişki düzeyi	Kayıt	Yüzde	Yorum sınırı
Doğrudan	7	11,9	Birincil analiz; açık metinsel gönderme
Dolaylı	17	28,8	Yalnız duyarlılık analizi; protokolda sınırlandırılan çevre alanı

İlişki düzeyi	Kayıt	Yüzde	Yorum sınırı
Dışarıda	35	59,3	Çocuk/aile/erken yaşam göndermesi ve duyarlılık protokolündeki dolaylı çevre alanı bulunmadı.
Toplam	59	100,0	Kayıt grubu düzeyi

Çizelge 4, doğrudan metinsel görünürlüğün tanımlanmış evren içinde sınırlı olduğunu göstermektedir. Buna karşılık dolaylı çevre alanlarının eklenmesi analiz kapsamını belirgin biçimde genişletmektedir. Bu iki kümenin ayrı tutulması, ekolojik açıdan çocuklarla ilişkilendirilebilecek konuların resmî kayıtlarda açık çocuk odağı varmış gibi yorumlanmasını önlemektedir.

Dışarıda kalan 35 kayıt analizden silinmemiş, tam evren matrisi içinde korunmuştur. Böylece yalnızca araştırma sorusuna uygun kayıtların sonuçlarda öne çıkarılması, diğer kayıtların görünmez hâle gelmesine veya kaynak evreninin olduğundan farklı sunulmasına yol açmamıştır.

Doğrudan Kayıtların Açık Gönderme ve Tema Dağılımı

Doğrudan metinsel gönderme içeren yedi kaydın üçü aile/koruyucu aile, ikisi dijital çocuk koruma ve ikisi doğum/erken yaşam kategorisindedir. Genel trafik, siber güvenlik ve afet kayıtları doğrudan ölçütü karşılamadığı için bu kümede yer almamıştır.

Çizelge 5. Doğrudan kayıtların açık gönderme ve tema dağılımı

Açık gönderme ve analiz teması	Kayıt	Yüzde	Resmî konu açıklamasındaki açık dayanak
Aile/koruyucu aile	3	42,9	Koruyucu ailelik (iki kayıt); Aile Yılı
Dijital çocuk koruma	2	28,6	15 yaş altı çocukların sosyal medya kullanımı; çocukların dijital risklerden korunması
Doğum/erken yaşam	2	28,6	Normal doğum (iki kayıt)
Toplam	7	100,0	—

Çizelge 5'te aile ve koruyucu aile kayıtları doğrudan kümenin en geniş alt kategorisini oluşturmaktadır. Ekolojik ve bakım temelli literatür, aile ve bakım

ilişkilerinin erken gelişim için temel olduğunu vurgulamaktadır (National Research Council ve Institute of Medicine, 2000; World Health Organization, UNICEF ve World Bank Group, 2018). Bununla birlikte üç kayıtlık bu dağılım, RTÜK yayınlarının genel olarak aile merkezli olduğu sonucunu destekleyecek büyüklükte veya kapsamda değildir.

Dijital çocuk koruma kayıtları, çocuk hakları literatüründe tartışılan çevrim içi risk ve korunma gereksinimiyle ilişkilidir (United Nations Committee on the Rights of the Child, 2021; UNICEF, 2017). Ancak resmî konu açıklamaları yalnızca koruma amacını bildirdiğinden, dijital fırsatların, çocuk katılımının veya medya kullanım pratiklerinin mesajlarda nasıl ele alındığı belirlenmemektedir. Doğum/erken yaşam kayıtları için de benzer biçimde, konu başlığı bilinebilmekte; mesajın tıbbi, toplumsal veya duygusal çerçevesi üst veriden çözümlenememektedir.

Kurumsal Amaç İşlevleri

Yedi doğrudan kaydın tamamında farkındalık oluşturma, bilinçlendirme veya bilgilendirme işlevlerinden en az biri açıkça bulunmaktadır. Koruma iki, güçlendirme bir ve önem vurgusu bir kayıta yer almaktadır. Aynı kayıta birden fazla işlev bulunabildiğinden toplam yüzde 100'ü aşabilir.

Çizelge 6. Doğrudan kayıtlarda açık kurumsal amaç işlevleri

Açık amaç işlevi	Kayıt	Örnek ifade
Farkındalık/bilinçlendirme	7	“toplumsal farkındalığı artırmak”; “kamuyunun bilinçlendirilmesi”
Bilgilendirme	1	“kamuyunu bilgilendirmek”
Koruma	2	“risklerinden korunması”; “ailenin korunması”
Güçlendirme	1	“ailenin ... güçlendirilmesi”
Önem vurgusu	1	“normal doğumun önemine dikkat çekmek”

Çizelge 6’da bütün doğrudan kayıtlarda farkındalık veya bilinçlendirme işlevi görülmektedir. Bununla birlikte amaç ifadesi, mesajın eriştiğini veya davranış değişikliği oluşturduğunu göstermez; kampanya etkisi erişim, tekrar, hizmetlerle bağlantı ve destekleyici politika ortamıyla birlikte değerlendirilmelidir (Wakefield, Loken ve Hornik, 2010).

“Koruma”, “güçlendirme” ve “önem vurgusu” kurumun beyan ettiği işlevlerdir; izleyici bilgisi, tutumu veya davranışındaki değişimin kanıtı değildir.

Dolaylı Bağlantı Duyarlılık Analizi

Doğrudan ölçütleri karşılamayan 17 kayıt, duyarlılık protokolündeki beş çevre alanı bakımından incelenmiştir. Trafik ve acil ulaşım ile afet/deprem alanlarının her biri altı, genel siber güvenlik üç, 112 acil çağrı ve çevresel su tehlikesi birer kayıtle temsil edilmiştir. Bu küme doğrudan kayıtlarla birlikte değerlendirildiğinde güvenlik kategorileri sayısal olarak baskınlaşmaktadır; dolayısıyla dağılım dâhil etme kapsamına duyarlıdır.

Çizelge 7. Dolaylı bağlantılı kayıtların tema dağılımı

Dolaylı tema	Kayıt	Yüzde (n=17)
Trafik ve acil ulaşım	6	35,3
Afet/deprem	6	35,3
Genel siber güvenlik	3	17,6
112 acil çağrı	1	5,9
Çevresel su tehlikesi	1	5,9
Toplam	17	100,0

Çizelge 7’deki trafik, afet ve siber güvenlik ağırlığı, dolaylı bağlantı kümesinin sınırlarından kaynaklanmaktadır. Güvenlik ve koruma çocukların gelişim çevresiyle ilişkili olsa da bu kayıtlarda çocuk, aile veya erken yaşam açıkça adlandırılmadığından birincil bulgulara dâhil edilmemiştir (World Health Organization, UNICEF ve World Bank Group, 2018).

Dolaylı alanların eklenmesi güvenlik temalarını öne çıkarmıştır; bu değişim kurumun bütün yayın politikasından çok, kullanılan dâhil etme ölçütlerinin etkisini yansıtır.

Bulguların Kuramsal Yorumu

Birincil analizde 59 kaydın yedisinde çocuk, aile veya erken yaşama doğrudan gönderme bulunması, bu alanların resmî konu açıklamalarındaki sözcüksel görünürlüğünün sınırlı olduğunu gösterir. Bu bulgu çocukların yayın materyallerinde yer almadığı veya kamusal iletişim açısından önemsiz olduğu anlamına gelmez; yalnızca konu açıklamalarında açıkça adlandırılma düzeyini gösterir.

Aile/koruyucu aile, dijital çocuk koruma ve doğum/erken yaşam başlıkları erken gelişimin bakım, haklar ve çevresel koşullarla birlikte ele alınmasını öngören literatürle uyumludur (National Research Council ve Institute of Medicine, 2000; World Health Organization, UNICEF ve World Bank Group, 2018; United Nations Committee on the Rights of the Child, 2021; UNICEF, 2017). Ancak konu başlığının varlığı; aileye yüklenen rolü, çocuğun katılımını, dijital fırsatları veya doğum mesajlarının tıbbi ve toplumsal çerçevesini açıklamaz.

Örnekleme ve Veri Sınırları

On yedi dolaylı kaydın eklenmesiyle trafik, afet ve siber güvenlik temalarının öne çıkması, örnekleme çerçevesinin bulguları nasıl şekillendirdiğini gösterir. Kayıt grubunun analiz birimi olarak kullanılması da aynı konu açıklamasına bağlı birden fazla materyalin frekansları yapay biçimde artırmasını önlemiştir (Neuendorf, 2017; Krippendorff, 2018). Resmî açıklamalardaki amaç fiilleri kurumsal beyanı gösterir; iletişim etkisi için yayın sıklığı, erişim, hedef kitle, mesajın anlaşılması ve tutum ya da davranış değişikliği gibi ek verilere ihtiyaç vardır (Wakefield, Loken ve Hornik, 2010). Bu veriyle yasal dayanak, karar tarihi, materyal türü, konu ve açık amaç işlevleri incelenebilir; görsel temsil, çocuğun özne konumu, anlatı, duygusal ton ve izleyici alımlaması için tam yayın materyalleri gerekir.

Veri kaynağı canlı bir kurumsal web sayfasıdır. Sayım 22 Haziran 2026 tarihinde erişilebilen kayıtlarla sınırlı olduğundan, daha önce kaldırılmış yayınlar tanımlanmış evrene yansımamış olabilir; “tam sayım” yalnız bu kesim tarihindeki tabloyu ifade eder. Analiz kısa konu açıklamalarına dayanmaktadır; görüntü, ses, anlatı, yayın sıklığı, hedef kitle ve izleyici alımlaması incelenmemiştir. Doğrudan küme de yalnız erken çocukluğu değil, “15 yaş altı çocuklar”, aile/koruyucu aile ve doğum/erken yaşam kayıtlarını birlikte içeren heterojen bir gruptur. Dolaylı bağlantı kümesi önceden belirlenen beş alanla sınırlandırılmıştır; başka alanların eklenmesi dağılımı değiştirebilir. Ayrıca kodlama tek araştırmacı tarafından yapılmıştır. Ek Dosya 1’deki tam matris ve karar gerekçeleri denetlenebilirliği artırsa da bağımsız kodlayıcılarla yapılacak sınamalar yeniden üretilebilirliği güçlendirecektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırma, 22 Temmuz 2026 tarihinde RTÜK’ün “Öncelikli Yayınlar” sayfasında görülen 72 satırdan dönem, kabul kararı ve televizyon materyali ölçütlerini

karşılayan 59 resmî kayıt grubunu incelemiştir. Bu kayıtların yedisinde (%11,9) çocuk, aile veya erken yaşama doğrudan gönderme belirlenmiş; 17 kayıt (%28,8) yalnızca önceden sınırlandırılan dolaylı çevre alanlarıyla ilişkilendirilmiş, 35 kayıt (%59,3) ise her iki ölçütün dışında kalmıştır. Doğrudan kayıtların üçü aile/koruyucu aile, ikisi dijital çocuk koruma ve ikisi doğum/erken yaşam konusundadır. Bu dağılım, incelenen resmî konu açıklamalarında çocuk, aile ve erken yaşamın açık görünürlüğünün sınırlı olduğunu; genel güvenlik alanları dâhil edildiğinde ise sonuçların kapsam ölçütlerine bağlı olarak önemli ölçüde değiştiğini göstermektedir.

Bulgular, çocukların ve ailelerin öncelikli yayın materyallerinde bulunmadığını değil, bu grupların incelenen üst veride sınırlı ölçüde açıkça adlandırıldığını göstermektedir. Resmî konu açıklaması ile yayın materyalinin görsel, sözel ve anlatsal içeriği aynı veri düzeyi değildir. Bu nedenle doğrudan kayıtların azlığı, çocukların ekrandaki görünürlüğü, mesaj içindeki konumu veya yayınların gelişimsel niteliği hakkında tek başına bir yargıya dönüştürülmemelidir. Bununla birlikte aile/koruyucu aile, dijital çocuk koruma ve doğum/erken yaşam başlıklarının doğrudan kümenin tamamını oluşturması, açık çocuk ve aile göndermelerinin belirli politika alanlarında yoğunlaştığını ortaya koymaktadır.

Çalışmanın temel yöntemsel katkısı, kaynak düzeyindeki dışlamaları analitik sınıflandırmadan ayırması, kayıt grubunu sabit analiz birimi olarak kullanması ve doğrudan sözcüksel kanıtı dolaylı kuramsal ilişkiden ayrı raporlamasıdır. Bu yaklaşım, aynı konu açıklamasına bağlı birden fazla materyalin frekansları yapay biçimde artırmasını ve çocukların yaşamını etkileyebilecek her kamusal konunun çocuk odaklı yayın olarak değerlendirilmesini önlemiştir. Ek Dosya 1’de kaynak evreninin, dışlanan kayıtların ve kayıt düzeyindeki karar gerekçelerinin sunulması da bulguların izlenebilirliğini ve yeniden değerlendirilebilirliğini güçlendirmektedir.

Kurumsal veri yönetimi bakımından RTÜK’ün öncelikli yayın kayıtlarını tarihsel sürekliliği koruyan, indirilebilir ve makinece okunabilir bir veri yapısında yayımlaması önerilmektedir. Her kayıt için kalıcı bir tanımlayıcı, başvuran kurum, yasal dayanak, karar tarihi ve numarası, materyal türü, hedef kitle, yaş grubu, konu başlığı, beyan edilen iletişim amacı, yayın dönemi ve arşiv durumu gibi alanların standartlaştırılması dönemsel karşılaştırmaları kolaylaştıracaktır. Süresi sona eren veya sayfadan kaldırılan kayıtların ayrı bir arşivde korunması, canlı web

sayfalarından kaynaklanan kapsam belirsizliğini azaltacak ve bağımsız doğrulamayı destekleyecektir.

Yayın hazırlayan kurumların da çocuk, aile veya erken yaşamı doğrudan ilgilendiren materyallerde hedef grubu ve amaçlanan yararı konu açıklamasında açık biçimde belirtmesi yararlı olacaktır. Çocuklarla ilgili kamusal iletişim yalnız riskten koruma çerçevesiyle sınırlandırılmamalı; gelişim, katılım, oyun, bilgiye erişim, mahremiyet, kapsayıcılık ve destekleyici bakım çevresi gibi boyutlar da mesaj tasarımında dikkate alınmalıdır. Buna karşılık trafik, afet veya genel siber güvenlik gibi alanların çocukların yaşamıyla ilişkili olması, bu materyallerin kendiliğinden çocuk odaklı olduğu anlamına gelmez. Kurumsal açıklamalarda hedef kitlenin ve çocukla kurulan ilişkinin açıklanması, bu iki düzey arasındaki belirsizliği azaltabilir.

Gelecek araştırmalarda resmî üst veri ile yayın materyallerinin görsel-işitsel içeriği birlikte incelenmelidir. Sahne düzeyindeki analizlerde ekranda yer alan kişiler, konuşma sırası, çocuğun etkin veya edilgen konumu, aileye yüklenen roller, anlatıcı, slogan, eylem çağrısı, duygusal ton, oyun ve katılım göstergeleri kodlanabilir. Kodlama güvenilirliğinin bağımsız kodlayıcılarla sınanması, farklı kesim tarihlerinin karşılaştırılması ve kayıtların yayın sıklığı ile erişim verilerinin eklenmesi, konu görünürlüğü ile gerçek yayın maruziyeti arasındaki ilişkinin değerlendirilmesini sağlayacaktır. İzleyici araştırmaları ve nitel görüşmelerle desteklenen karma yöntem tasarımları ise kurumsal olarak beyan edilen amaçların nasıl algılandığını ve farklı hedef gruplarda ne tür sonuçlar doğurduğunu inceleyebilir.

Sonuç olarak çalışma, RTÜK öncelikli yayın kayıtlarında çocuk, aile ve erken yaşama ilişkin açık göndermelerin sınırlı fakat tanımlanabilir bir küme oluşturduğunu ortaya koymuştur. Asıl önem taşıyan sonuç, bu sayısal dağılımın ötesinde, veri kaynağının sunduğu kanıt ile yapılabilecek yorumun sınırının açık tutulmasıdır. Standartlaştırılmış ve arşivlenmiş kurumsal üst verilerin, tam yayın materyalleri ve izleyici verileriyle birleştirilmesi; çocuk ve aile odaklı kamusal iletişimin görünürlüğünü, niteliğini ve etkisini daha güvenilir biçimde değerlendirmeye olanak sağlayacaktır.

BEYANLAR

Etik kurul onayı: Çalışma yalnızca kamuya açık kurumsal kayıtları kullandığı ve insan/hayvan katılımcı ya da kişisel veri içermediği için etik kurul onayı gerekli değildir.

Yazar katkısı: Kavramsallaştırma, veri derleme, analiz, yöntem, yazım ve son kontrol yazar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Çıkar çatışması: Yazar çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Finansman: Araştırma için dış finansman kullanılmamıştır.

Veri erişimi: Kaynak düzeyinde dışlanan 13 satır, 59 kaydın tam matrisi, kodlama rehberi, ilişki ve tema sınıfları ile kayıt düzeyindeki karar gerekçeleri “Ek Dosya 1: RTÜK Öncelikli Yayın Kayıtları Kodlama Matrisi” (XLSX) içinde sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiments by nature and design. Harvard University Press.

Hsieh, H.-F. ve Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. Qualitative Health Research, 15(9), 1277–1288. <https://doi.org/10.1177/1049732305276687>

Krippendorff, K. (2018). Content analysis: An introduction to its methodology (4. basım). SAGE.

National Research Council ve Institute of Medicine. (2000). From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development (J. P. Shonkoff ve D. A. Phillips, Ed.). National Academy Press. <https://doi.org/10.17226/9824>

Neuendorf, K. A. (2017). The content analysis guidebook (2. basım). SAGE. <https://doi.org/10.4135/9781071873045>

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. (2015, 3 Haziran). Kamu spotu yayınlarına ilişkin genel duyuru. <https://www.rtuk.gov.tr/03-06-2015-kamu-spotu-yayinlarina-iliskin-genel-duyuru/3401>

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. (2026a). Kamu spotları. 22 Haziran 2026 tarihinde <https://www.rtuk.gov.tr/kamu-spotlari/3794> adresinden erişildi.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu. (2026b). Öncelikli yayınlar. 22 Haziran 2026 tarihinde <https://www.rtuk.gov.tr/oncelikli-yayinlar/1687> adresinden erişildi.

Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. SAGE. <https://doi.org/10.4135/9781529682571>

UNICEF. (2017). *The state of the world's children 2017: Children in a digital world*. UNICEF. <https://www.unicef.org/reports/state-worlds-children-2017>

United Nations Committee on the Rights of the Child. (2006). General comment No. 7 (2005): *Implementing child rights in early childhood* (CRC/C/GC/7/Rev.1). United Nations.

United Nations Committee on the Rights of the Child. (2021). General comment No. 25 (2021) on children's rights in relation to the digital environment (CRC/C/GC/25). United Nations.

Wakefield, M. A., Loken, B. ve Hornik, R. C. (2010). Use of mass media campaigns to change health behaviour. *The Lancet*, 376(9748), 1261–1271. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(10\)60809-4](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(10)60809-4)

White, M. D. ve Marsh, E. E. (2006). Content analysis: A flexible methodology. *Library Trends*, 55(1), 22–45. <https://doi.org/10.1353/lib.2006.0053>

World Health Organization, UNICEF ve World Bank Group. (2018). *Nurturing care for early childhood development: A framework for helping children survive and thrive to transform health and human potential*. World Health Organization. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241514064>